

SAMTIDS- KUNST OG PROJEKT- ARBEJDE

- EN GOD COCKTAIL!

Inspirationsmateriale til
undervisningen i projektarbejde og
projekt opgaven i udskolingen

Her kan du hente idéer til, hvordan samtidskunst og kunstneriske arbejdsprocesser, medier og udtryksformer kan inspirere og give nye dimensioner til projektarbejdets indhold og form i grundskolen og projektopgaven i 9. klasse.

Projektarbejdsformen er en udbredt arbejdsform i samfundet og en naturlig

fremgangsmåde for samtidskunstnere, når de skaber deres værker. Et indblik i, hvordan samtidskunstnere arbejder og skaber deres værker, kan styrke elevernes evne og lyst til at udfordre sig selv både kreativt og fagligt i arbejdsprocessen og i udformningen af projektopgavens produkt og fremlægelsesform.

Kunstnerens metoder, arbejds- og undersøgelsesformer

Samtidskunstnere arbejder ofte problemorienteret med et emne, og dermed projektorienteret på en kreativ måde. Selvfølgelig er processen i arbejdet vigtig og kræver mange valg i forhold til tilgangen til og bearbejdningen af emnet. Der skal træffes valg mellem forskellige arbejds- og undersøgelsesformer, og derudover kommer kunstnerens valg af metode. Metodevalget har betydning for den konkrete bearbejdning af emnet, hvilket viser sig i det færdige kunstværk.

Samtidskunstnere anvender arbejds- og undersøgelsesformer fra andre fag, f.eks. antropologi, sociologi og journalistik. Kunstneren kan gøre brug af antropologiens kvalitative interviews eller sociologiens mere kvantitative indhentning af data, eller observere og undersøge med journalistiske greb. Ofte arbejder kunstnere flere sammen omkring arbejdet og laver et kunstprojekt sammen.

De data, som kunstnerne indsamler, bearbejder de efterfølgende ud fra den me-

tode, som er bedst egnet til at præsentere idéen i et kunstværk. Eksempelvis kan kunstneren vælge den dokumentariske metode, hvor det indsamlede materiale indgår i en installation. Det kan være dokumenter, aviser, foto, film, video, breve, dagbøger m.v.

Kunstneren kan også hente inspiration fra visuelle udtryk, som findes i vores hverdag, f.eks. internet, reklamer, tv og aviser, og skabe en digital collage. Eller remikse og samle med inspiration fra andre kunstværker. Det metodevalg, kunstneren tager, påvirker os som beskuer, da metoderne signalerer noget forskelligt. Den dokumentariske metode kan eksempelvis forbindes med troværdighed og sandhed, da der foreligger kilder og fakta omkring emnet, hvorimod remiks og sampling relaterer sig til den øgede betydningskompleksitet i vores visuelle kultur. Kunstnerne bruger metoderne på en kreativ og eksperimenterende måde, som problematiserer metodens signalværdi og udtryksform.

Fotografi

Fotografiet skaber nøjagtige billeder af virkeligheden og viser, at: sådan ser det ud! Og netop billedet af virkeligheden og vores opfattelse af den er interessant for kunstneren at beskæftige sig med. Kunstneren kan gennem sine værker stille sig kritisk til, hvordan fotografiet bliver brugt inden for medieverdenen eller i reklameannoncer, og undersøge, hvilke virkelighedsopfattelser og hvilke dagsordener der gemmer sig bag disse billeder. I fotografiet kommer kunstnerens fingeraftryk til syne i valget af motiv, komposition, eksponeringstid, størrelse og det udtryk, fotografiet får, når det fremkaldes eller manipuleres digitalt. Ofte blandes det fotografiske udtryk med maleri, tekst og tegning og skaber derved en collage med mange forskellige udtryksformer, hvor fotografiet er det dominerende element.

Fotografi egner sig til at komme tæt på virkelighedens verden og fortælle om mennesker og situationer eller beskrive hverdagen og naturen med et personligt blik. Ved brug af billedmanipulation kan fotografiet anvendes til kreativt at arbejde og ændre billederne af den kendte virkelighed.

Nye medier eller New media

Nye medier er en genre, der omfatter kunstværker skabt af nye medier og teknologier, herunder digital kunst, computergrafik, computeranimation, virtuel kunst og internetkunst. Fotografi, video- og lydkunst er ikke nye medier længere, og der er kommet nye medier til siden da. Når man i dag taler om *nye medier*, betyder det derfor *de til enhver tid nye medier*.

Emnevalg og tværfaglighed

Samtidskunstnere har en udadvendt og opsøgende tilgang til verden omkring dem, hvor de involverer og engagerer sig i aktuelle eksistentielle, sociale eller politiske problemstillinger. Ofte forholder kunstneren sig kritisk til emnerne og kan derved skabe værker, der fungerer som platforme, ud fra hvilke vi kan diskutere og forholde os til aktuelle problematikker. Behandlingen af emnerne er ofte mangesidig, skæv og uforudsigelig, og ved at bryde faggrænserne er samtidskunsten tværfaglig. Kunstværkerne læg-

ger på den måde op til et arbejde med tværgående temaer, som berører fagene dansk, musik, billedkunst, samfundsfag, historie m.fl. Samtidskunsten kan behandle temaer som identitet og herunder køn, seksualitet, kulturel forskellighed og selviscenesættelse samt individets livsbetingelser, herunder fattigdom, krig og kulturmøder. Værkerne viser ofte et glimt af en større, kompleks problematik, da værkets lille historie relaterer sig til almene forhold.

Udtryksformer og medier

Før i tiden var billedkunstnerens udtryksform enten maleri eller skulptur. Maleren skabte en illusion af dybde, figurer og skyggevirksomheder og perspektiv på en todimensional flade, hvor mediet var oliefarven og redskabet penslen. Billedhuggeren skabte sine skulpturer i gips, ler eller huggede dem ud af sten eller træ. Herved skabte billedhuggeren tredimensionale skulpturer, det er muligt at bevæge sig rundt om. Fælles for dem var, at de fokuserede på materialet/mediet og på de håndværksmæssige færdigheder.

I dag er de skarpe grænser mellem de kunstneriske udtryksformer og medierne

udvisket. Kunstnerne vælger frit mellem skulptur, fotografi, film, maleri, computer og video. De vælger fra gang til gang den udtryksform og det medie, de synes passer bedst til det emne eller tema, de gerne vil belyse. Ofte blander kunstnerne flere udtryksformer og medier i samme kunstværk, f.eks. i installationskunst. Det vigtigste er ikke, om værket kan defineres som en installation eller performance, men derimod, hvad værket handler om, og den oplevelse og erfaring, vi får ud af mødet med det. Mediebetegnelserne og udtryksformerne er dog et brugbart redskab og udgangspunkt for at beskrive og diskutere værkerne.

Videokunst

Med videomediet eksperimenterer kunstneren med det filmiske medie på nye måder ved at lege med fortælleform og tid. Modsat film, der ofte har en fremadskridende handling med en begyndelse, midte og slutning, kan videokunstneren bryde fortællestrukturen op på forskellig vis og skabe en slags levende billedcollage. Dette er med til at skabe en anden virkelighedsfortælling inden for billedfladen og i det fysiske rum, hvor værket vises.

Et videoværk opleves over tid og involverer og fastholder publikum i den tid, videoen varer. På kunstmuseer og gallerier præsenteres videokunst ofte som videoinstallationer, hvor man går ind i et mørklagt rum og bliver omsluttet af værket, som kan bestå af en eller flere projektioner, der belyser vægge, gulv, loft eller særlige skærme. For at skabe oplevelsen af en anden virkelighedsfortælling eller tid manipulerer kunstneren sit materiale. Brugen af computer og nye redigeringsmuligheder giver kunstneren mulighed for at manipulere og redigere sit materiale på forskellig vis i afspilningstempo, gentagelser, sammenklipning af billedforløb etc.

Dokumentarvideoen er en anden populær genre inden for videokunsten. Her præsenteres et umiddelbart realistisk og autentisk univers, optagelser af dagligdagen eller personbeskrivelser, som kan ligne en hjemmevideo. Udgangspunktet er dokumentarfilmens 'neutrale registrering' og undersøgelse af den virkelighed, der foregår foran kameraet, men ud fra en subjektiv synsvinkel.

Videokunst egner sig godt til at formidle oplevelser af verden og samtidens massekultur og mediernes konstante bombardement med hurtigt skiftende, opbrudte billedforløb. Ved at lave enten opbrudte eller sammenhængende fortællinger kan videokunst bruges til at eksperimentere med fortælleformen ud fra anderledes og skæve vinkler. Videokunst kan også vise stillestående situationer, f.eks. som dokumentation af et sted eller i form af et videoportræt.

Den projektorienterede kunstner: Diskussion, debat og oplæg

På samme måde som en samtidskunstner skal eleven i projektarbejdet undersøge forhold i sin omverden eller hverdag ved at arbejde med et tværgående emne. Eleven skal tage stilling til en problematik og belyse den fra flere vinkler og arbejde sig frem mod en mulig forklaring på problemet.

Som en kunstner, der arbejder frem mod skabelsen af sit værk, skal eleven fremstille et konkret produkt og vælge en fremlæggelsesform. Kunstneren vælger sin metode ud fra, hvordan han eller hun synes, den passer bedst til det, kunstværket skal udtrykke. Eleven skal på

samme måde vælge materialer og udtryksformer, som er relevante i forhold til opgavens faglige indhold og afspejler elevens interesser.

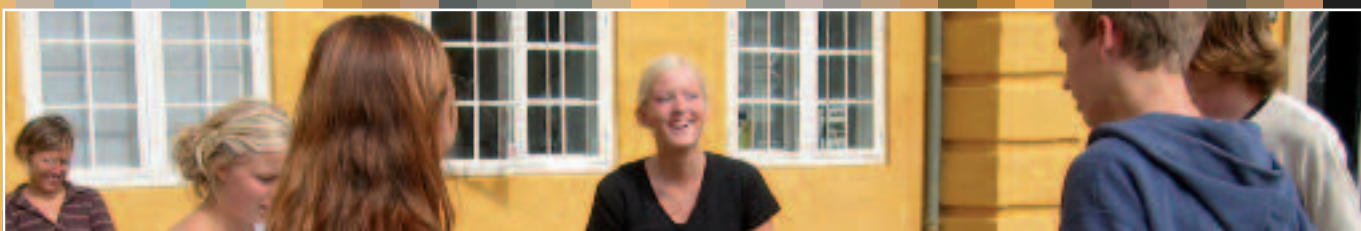
I arbejdet med et tværgående emne opfordres eleverne til at arbejde tværfagligt og blande viden fra forskellige fag, som kan gøre resultatet mere nuanceret og interessant. Samtidskunstnerens tværfaglige og problemorienterede tilgang til et emne kan inspirere eleven til at se problemet fra mange faglige synsvinkler. Ved at se nærmere på kunstnerens arbejds- og undersøgelsesformer kan eleven derudover blive bevidst om egne valg og brug af forskellige tilgange til kilder og materialer, som skal bruges i projektarbejdet.

Eksempler på kunstværker

Guantánamo-lejren, krigen i Afghanistan

Installationen *Boiler Suits for Primates*, (*Island Life: GTMO*) af den canadiske kunstner Bill Burns fremstiller fra forskellige vinkler problematikken omkring Guantánamo-lejren på Cuba. Kunstneren har researchet på forholdene på basen, og det er disse observationer og data, han bearbejder og diskuterer i sit værk. I installationen ses bl.a. en samlemanual til en fangecelle i tro IKEA-design, små hobbymodelskibe, der skal illudere de krigsskibe, som har transporteret fangerne til lejren, samt en dagsration mad til en fange i lejren. På gulvet ligger ligeledes en af fangernes fængselsdragter - en orange kedeldragt - hvide klipklappere og Koranen. Alt udført i barnestørrelse.

Kunstneren bruger her en række ting (readymades) og størrelsesforhold, der er med til at skabe en tvetydighed og dobbelthed i vores blikke på dem, fordi tingene, tøjet, modelskibene og den europæiske boligkæde IKEA allerede har en kendt betydning for os. Elementerne kommer til at stå modsætningsfyldte, fordi IKEA forbindes med noget trygt og hjemligt, og modelskibe ikke forbindes med krig, men med leg og hobby. Ligesom vi måske forestiller os fangerne som store, farlige mænd og ikke som små og sårbare. Bill Burns sætter således problemstillingen omkring Guantánamo-lejren ind i mere komplekse og nye rammer, som giver beskueren mulighed for fornyet refleksion omkring de politiske og etiske spørgsmål til lejrens berettigelse og krigen i Afghanistan.

Lydkunst

Lydkunst handler om at få os til at lytte og har fokus på lydets mange udtryksformer. Lydkunstnerens materiale spænder fra reallyde i vores nære og fjerne omgivelser - kropsllyde, bilstøj, ringelyde, maskinlyde, vindens susen i træerne osv. - til kunstige teknologiske lyde, som kunstneren f.eks. skaber ved hjælp af forskellige computerprogrammer. Kunstneren bearbejder (mikser og sampler) lydene på ny og kan blande dem med andre medier eller udtryksformer såsom skulptur, video, musik og performance. Herved skaber kunstneren en

lydinstallation eller en lydskulptur. I oplevelsen af lydværker virker lyden omsluttende, hvilket giver en meget sanselig og kropslig kunstoplevelse, hvor lydene skaber stemninger og associationer.

Lydkunst egner sig godt til at beskrive eller fremkalde en særlig stemning af et bestemt sted, en by, en forlystelse eller et rum med en aktivitet. Lydkunst sætter fokus på støj eller stilhed, hvilket får beskueren til at være bevidst om sin lyttesans og omgivelserne.

Nedlukkede biografer

Kunstprojektet *Cinemagic Tour # III: Selected Documents*, 2005-2009, er baseret på billedkunstner Elsebeth Jørgensens research omkring forskellige byers nedlukkede biografer i Tyskland, Finland, Danmark og Skotland. Heriblandt en lokal biograf i den lille by Huntly i Skotland, hvor kunstneren opholdt sig i 2005-2006. Her fik hun adgang til den nedlukkede biograf, som hun gennemfotograferede. Hun fik ligeledes kontakt til byens lokalarkiv og til den tidligere filmoperatør i biografen. Lokalbefolkningen, pressen og den nordskotske kulturarvsstyrelse blev så interesseret i kunstprojektet om den i 20 år lukkede biograf, at flere af byens borgere og historiske institutioner engagerede sig i projektet, hvilket kom til at påvirke det mangfoldige indhold i værket. Kunstprojektet fik endvi-

dere stor debatskabende betydning i byen og blev i sig selv en del af den lokalhistoriske fortælling om den lukkede biograf. Installationen *Cinemagic Tour # III: Selected Documents*, 2005-2009, blev vist på Museet for Samtidskunst og indeholdt bearbejdnings af visuel dokumentation i foto, video, dias, avisartikler, tegninger og indsamlet lokalhistorisk arkivmateriale samt interviews. Den omfattende researchbaserede metode viser kunstnerens interesse for forskellige steders betydninger, forskelle og forbindelser til omverdenen. Forholdet mellem fakta og fiktion, sted og historie og de fortællinger og erindringer, der videregives, er med til at skabe nye historier og betydninger omkring stederne generelt og for de mennesker, der har tilknytning til dem.

Dronning Margrethe

På udstillingen *Being a Queen* i Århus Kunstbygning i 2009 havde den koreanske kunstner Kyungwoo Chun undersøgt danskernes forhold til Dronning Margrethe. Under et længere ophold i Danmark havde Kyungwoo Chun på næsten antropologisk vis nærstuderet dette kulturhistoriske fænomen. På baggrund af fotografisk og filmisk dokumentationsmateriale fra interviews med personer, der på den ene eller den anden måde spejler sig i dronningen, tematiserede Kyungwoo Chun, hvordan dronningen som historisk grundsymbol optager mange danskere, og især hvordan kvinder spejler sig i hende som identitetsskabende figur.

Til udstillingen havde kunstneren skabt en række iscenesatte portrætter af personer, som alle mener at dele enten fysiske eller mentale lighedspunkter

med Dronning Margrethe. Kvinderne er iklædt tøj, der ligner dronningens. Denne maskerade gør personernes mentale sammensmeltning med dronningen til en fysisk håndgribelig og synlig effekt i fotografierne. I disse portrætter bliver fotografiets evne til at skabe identitet meget mærkbar. Fotografierne har tilmed været udsat for en lang eksponeringstid, afhængigt af den fotografere- des alder. Resultatet er nogle uskarpe, slørede og gådefulde fotografier, der snarere end at bekræfte den påtagede dronningeidentitet fremviser denne som flygtig, uhåndterbar og flydende. Denne leg med identitet kommer ligeledes til udtryk i de filmede interviews, der også vises i *Being a Queen*. Her får man som tilskuer et nuanceret indblik i, hvilke positive egenskaber ved dronningen de forskellige personer aktivt bruger i etableringen af deres egen identitet.

Performancekunst

Performancekunst er karakteriseret ved at være en aktion, en forestilling eller et optrin iscenesat og ofte udført af kunstneren selv foran et publikum. En performance har således mere til fælles med teater og musik end traditionelle kunstværker som maleri og skulptur. Ofte er en performance præget af, at performeren har et budskab og bruger sig selv eller genstande til at sige dette. Der er fokus på at optræde live - her og nu - og en performance kan vare fra et par minutter til flere timer. Det er performerens krop og handlinger sammen med lyd, koreografi, kulisser og rekvisitter, der tilsammen skaber et tilrettelagt forløb.

Afstanden mellem publikum og performeren kan være blot et par meter, hvorved publikum er meget tæt på og oplever at blive inddraget i opførelsen, hvilket kan være grænseoverskridende og provokerende. En performance optages ofte på video og kan efterfølgende vises som en dokumentation af den originale opførelse. Nogle gange vælger kunstneren fra starten at tilrettelægge og optage sin performance til en performancevideo, der bliver et selvstændigt værk og ikke blot en dokumentation.

Performancekunst egner sig godt til at udtrykke tanker omkring identitet og krop, fordi den involverer en direkte henvendelse og inddragelse af performer og beskuer. Kun fantasien sætter grænser for vinklen i en performance, der kan være en slags teater eller koncert.

Min dørtelefon og det at være ordblind

Kunstneren Gudrun Hasle arbejder med rummet mellem det offentlige og private. Hun har blandt andet i samarbejde med en række andre kunstnere lavet kunstprojekter i sin egen trappeopgang, i sin dørtelefon og inviteret folk til kunstsalon *Gudruns salon* i sin egen lejlighed, hvor der bliver diskuteret faglige og kreative ting. I værket *Min Dørtelefon* havde hun inviteret 6 kunstnere til at lave lydværker fra hendes dørtelefon. Så når folk ringede på hos hende, var det ikke hende, der svarede, men et lydværk, der modtog den besøgende. I projektet *Sjællandsgade 37* samarbejdede hun med 4 kunstnere om en udstilling i sin opgang med bl.a. nydesignede og strikkede dørskilte, video

med beboere fra opgangen, en avis og en performance, hvor hendes nabo sang sine egne sange. De menneskelige vilkår er et vigtigt aspekt af Gudruns kunstneriske undersøgelser, og som i de senere års tendens inden for samtidskunsten tager Gudrun udgangspunkt i sit eget liv. Hun undersøger det at være et menneske, en kvinde, at være ordblind og til tider depressiv i det samfund, vi lever i. Herved reflekterer hendes værker både den personlige historie og en række mere generelle vilkår for individet i dets sociale og kulturelle kontekst. Se værker på hendes hjemmeside www.gudrunhasle.dk (*Min livshistorie*, *Markader på mit tøj*, *Broderiger*, *Gudruns sang* (video), *Min lejlighed* m.fl.)

Besøg på Museet for Samtidskunst Tema: Den projektorienterede kunstner

Varighed: 2 timer

Forløbsbeskrivelse: Forløbet har udskolingens projektarbejdsform og 9. klasses projektopgave som omdrejningspunkt. Med udgangspunkt i den aktuelle udstilling og udvalgte kunstværker starter forløbet med en fælles diskussion af kunstnernes arbejds- og undersøgelsesformer, herunder emnevalg og udtryksform. Herefter deles klassen op i grupper, som får forskellige opgaver, de skal løse i forbindelse med udvalgte værker. Eleverne skal ved hjælp af forskellige metoder (mindmap, interview, angrebsmetoden m.fl.) analysere sig frem til, hvad de

tror, værkerne handler om, og hvorfor kunstnerne har valgt netop den udtryksform eller det medie til at beskrive deres idéer og tanker. Men eleverne skal i lige så høj grad selv forholde sig til problematikkerne og stille sig kritiske og spørgende i forhold til kunstværkerne. Grupperne samles, og hver gruppe præsenterer et kort oplæg med udgangspunkt i det kunstværk, de har arbejdet med. Afslutningsvis får grupperne en bunden opgave, hvor de med foto, tekst eller grafik og evt. lyd skal lave et lille produkt, der behandler en af problematikkerne, som de har arbejdet med på udstillingen.

Installation

En installation blander forskellige medier og udtryksformer og er derved ikke et medie i sig selv som f.eks. fotografi eller video. En installation er kendetegnet ved at være en rumlig iscenesættelse med forskellige genstande (readymades) og udtryksformer på samme tid. Det kan f.eks. være tegninger, lys, lyde, lugte og video-projektioner, som fylder rummets vægge, loft og gulv. Kunstneren bruger denne ud-

Installationskunst egner sig godt til at give et indtryk af rumlige og stedsspecifikke situationer/leveformer. Det kan f.eks. være en hospitalsstue eller et venteværelse etc., hvor rummet er møbleret med genstande og readymades som giver kunstværket stemning. Derudover er den rumlige iscenesættelse god til at skabe og fremhæve de sanselige oplevelse med lyd, lys og bevægelse, og inddrage og aktivere beskueren.

tryksform til at beskrive sit emne eller tema så mangetydigt som muligt. Det er som at træde ind i et helt særligt miljø, og beskueren skal bevæge sig rundt i rummet for at få den fulde oplevelse af værket. Ofte skal beskueren være aktiv eller bevæge en genstand, for derved at blive inddraget i værket, hvilket skaber en mere kropslig og sanselig oplevelse. En installation er ofte lavet til det særlige rum, den vises i. Andre udtryksformer som maleri, video eller en skulptur kan derimod flyttes til et andet udstillingslokale og opleves dér. Kunstneren kan f.eks. tage udgangspunkt i det pågældende lokales/steds arkitektur, historie, natur eller sociale miljø. Kunstnere laver og udstiller installationskunst i kunstmuseer, gallerier, det offentlige rum, i naturen og landskabet.

Readymade

En readymade er en brugsgenstand: en kop, en stol, et stykke legetøj, et køkkenredskab, der placeres i kunstneriske sammenhænge, f.eks. i en installation på et kunstmuseum, og som derved får status som kunstværk og en ny betydning. Betydningen i en readymade ligger i kunstnerens udvælgelse af netop denne genstand og ikke i selve genstanden. Kunstneren får os til at se genstanden med nye øjne og på en anden måde, end når vi møder den uden for kunstmuseet. At arbejde kunstnerisk med readymades og inddragelsen af allerede lavede genstande i kunstværker ligger meget langt fra tidligere tiders kunstnere, hvor det håndværksmæssige arbejde var det vigtigste i den kunstneriske virksomhed og udtryksmåde.

Undervisning på Museet for Samtidskunst

Museet for Samtidskunst tilbyder en række faste og skiftende undervisningsforløb for børnehaver, grundskoler, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. På de skiftende udstillinger præsenteres dansk og international samtidskunst, der eksperimenterer med nye medier og udtryksformer: installationskunst, lyd, video, performance og fotokunst. Kunstnerne diskuterer og behandler en række eksistentielle, sociale og politiske temaer.

Undervisningsforløbene tager udgangspunkt i udvalgte temaer og diskussioner af, hvad kunst er, hvem der laver den, og hvad vi kan bruge den til. Forløbene varer 1 time med omvisning og diskussion eller 2 timer med workshop, praktiske opgaver og gruppearbejde. Vi inddrager praktisk arbejde med foto, video og lyd/musik.

Undervisningen er dialogbaseret, og vi arbejder med pædagogiske undervisningsmetoder, der giver eleven mulighed for at blive fortrolig med og tilegne sig samtidskunstens forskellige udtryksformer og temaer. Herunder inddrages forskellige læringsstile, Cooperative Learning, historiefortælling m.v., som skærper elevernes analytiske, følelsesmæssige og kropslige kompetencer. Målet med besøget er en udvidet forståelse af samtidskunstens udfordrende og eksperimenterende karakter som et mødested for refleksionsprocesser, kreativ udvikling og kritisk debat. Besøget kan derudover give input og nye indgangsvinkler til elevernes videre projekt- eller emnearbejde på skolen.

Booking og information:

Tine Seligmann: tlf. 46 31 65 70 /
tine@samtidskunst.dk

Undervisning og værkstedsarbejde:
tirsdag-torsdag kl. 9-16.

Grupperne modtages i Palæets hovedbygning. Medbragt mad kan spises på museet.

Museet for Samtidskunst

Stændertorvet 3D
4000 Roskilde
www.samtidskunst.dk

Åbningstider:

Tirsdag-fredag kl. 11-17

Lørdag-søndag kl. 12-16

Mandag lukket

Undervisningsinstitutioner har
gratis adgang

Transport:

Regionaltog til Roskilde station,
10 min. gang til museet

Museet for Samtidskunst og Skoletjenesten, 2010

Tekst/redaktion: Dorthe Godsk Larsen,
Sisse Hoffmann, Tine Seligmann

Layout: Kristin Wiborg/Skoletjenesten

Tryk: PE offset A/S

Skoletjenesten

www.skoletjenesten.dk